

Suomen riistakeskus

Riistarastirata

Metsästysseurojen ja koulujen yhteistyötä varten

Rastirata on tarkoitettu ensisijaisesti metsästysseurojen käyttöön. Sen saa lainata ilmaiseksi Suomen riistakeskuksen aluetoimistoilta. Yhteystiedot löytyvät riistakeskuksen kotisivuilta www.riista.fi.

Rastiradan avulla voidaan järjestää kouluyhteistyötä, esimerkiksi koulujen vierailupäiviä metsästysseuran majalle. Rastiradan 12 materiaalilaatikkoa sisältävät valmiit tehtävärastit ohjeineen, joiden avulla teemapäivän järjestäminen on helppoa. Teemaksi kannattaa valita esimerkiksi riistanhoito tai riistaeläimet.

Kouluvierailun voi sopia vaikkapa metsästysseuran lähikoulun kanssa. Kouluyhteistyö antaa lapsille - eli tuleville päättäjille, maanomistajille ja kansalaisille - positiivisen tilaisuuden tutustua metsästäjiin ja riistanhoitoon ja ulkoilla erähenkisellä mielellä.

Hauskoja kouluyhteistyöhetkiä!

RASTIT

Rastiradan 12 laatikkoa sisältävät valmiit rastit ohjeineen. Osassa rasteista tarvitaan lisämateriaalia; näiden rastien kohdalla lisämateriaalitarve on merkattu sulkuihin (*).

Tutustu rastikohtaisiin ohjeisiin ennakolta, niin voit päättää mitkä rastit parhaiten sopivat metsästysseurasi käyttöön!

TIETORASTIT:

- HIRVIELÄINRASTI
- PIENPETORASTI
- KANALINTURASTI
- JÄNISRASTI
- JOKAMIEHENOIKEUDET -RASTI
- HIRVIKOLARIRASTI
- ASERASTI (* aseita ja niiden oheismateriaalia esiteltäväksi)

TEKEMISRASTIT:

- RIISTANHOITORASTI (* metsästysseuran riistaruoointapaikka)
- ILMAKIVÄÄRIAMMUNTA-RASTI (* ilmakivääri)
- JOUSIAMMUNTARASTI
- RAKENTAMISRASTI (* rakennusmateriaalia)

Lisäksi Aloita tästä -laatikko

Rastipäivään kannattaa valita tietorastien lisäksi joitakin tekemistrasteja. Itse tekeminen on lapsille päivän paras osa.

Metsästyskoirien sekä täytettyjen eläinten, nahkojen ja muun rekvisiitan esittely sopii erittäin hyvin eläinaiheisille rasteille. Lapsiystävälliset koirat ja havainnollistava materiaali tekevät rastista hauskemman sekä rastinpitäjälle että lapsille. Kunkin rastin ohjeisiin on kirjattu ohjeistus koiran esittelyyn lapsille.

Hirvikolarirastia varten voi pyytää paikalle myös **poliisin** kertomaan hirvikolariasiasta. Katso rastin ohjeet.

RASTIRADAN KÄYTTÄMINEN

Rastirata voidaan sijoittaa esimerkiksi metsästysseuran majan maastoon. On hyvä jos käytettävissä on ainakin nuotiopaikka, sekä rastivalinnoista riippuen riistanruokintapaikka, ilmakivääriammuntaan sopiva paikka jne. Rastit kannattaa sijoittaa niin, että niiden välillä on pieni matka (esimerkiksi 50-100 metriä), tällöin oppilaat keskittyvät omaan rastiinsa, mutta seuraavalle rastille ei ole liian pitkä matka. Tärkeää on että, oppilaat eivät pääse eksymään rastien välillä; polku on merkattava selvästi esimerkiksi aloituslaatikosta löytyvin värinauhoin.

Kukin rastinpitäjä pitää yhtä rastia ja oppilasryhmät kiertävät järjestyksessä rastilta toiselle. Kullakin rastilla vietetään sama aika, eli kaikki oppilasryhmät vaihtavat rastia aina yhtä aikaa. Sopivimmaksi rastiajaksi on todettu 15 minuuttia. Vaihdot sujuvat näppärin, jos yksi pitää huolen kellosta ja ilmoittaa kaikille vaihdon joko huutamalla tai VHF-puhelimen välityksellä. Yhteiset vaihdot helpottavat rastinpitäjien työtä.

Rasteja valitaan niin monta, kuin metsästysseura haluaa tai rastinpitäjiä on saatavilla. Rastirataa voi käyttää yhden luokan tai suuremman oppilasjoukon vierailuun mukauttamalla rastien määrää ja ryhmäkokoja tilanteen mukaan. Rasteja pitäisi mieluiten olla niin monta, ettei yhteen rastiryhmään tulisi enempää kuin 6-7 oppilasta (ehdoton maksimi 10 oppilasta per rasti), pienempiä ryhmiä voi hyvin olla. Malta kutsua mukaan vain sen verran oppilaita, että saatte omaan rastimääränne mukavan pienet ryhmät (esim. 5 rastinpitäjää = 5 rastia, 5 x 6 oppilasta = 30 oppilasta, eli noin kaksi normaalikokoista luokkaa). Rastinpito on sitä helpompaa mitä pienemmät ryhmät ovat.

Olennainen osa erähenkistä päivää on eväiden syöminen tai makkaran paistaminen maastossa, joten nuotio- tai grillipaikka on hyvin suositeltava. Nuotiolle kokoonnutaan yhdessä päivän lopuksi syömään, viettämään aikaa ja käymään läpi päivän tapahtumat.

Tavoitteena on tarjota oppilaille hauska ulkoilupäivä ja tutustuttaa heitä positiivisessa hengessä metsästäjiin ja riistanhoitoon.

RASTIPÄIVÄN AIKATAULU

Rastipäivä ei vaadi metsästäjiltä kuin muutaman tunnin aikaa. Koululaisille muutaman tunnin ulkoilupäivä tarkoittaa yleensä täyttä koulupäivää, sillä paikalle siirtymiseen kuluu oma aikansa. Tavallisimmin koulut ehdottavat ajankohdaksi aamupäivää (esim. klo 9-13 välille). Mikäli rastinpitäjät toivovat päivää viikonlopulle, on sopiminen tehtävä koulun kanssa hyvissä ajoin. Tavallisimmat koulujen retkikuukaudet ovat toukokuu ja elokuu.

Tyypillinen aikataulu:

- Aloitus max 30 min (kokoontuminen, tervetuliaissanat, jakautuminen ryhmiin, rasteille siirtyminen)
 - Rastit 15 min kukin, eli esim. 6 rastia kestää 1,5 tuntia (paikasta riippuen hiukan aikaa voi mennä myös rastien välillä siirtymiseen)
 - Eväiden syönti ja loppukokoontuminen yleensä max 1 tunti
- **Yleensä rastipäivät kestävät rastimäärästä riippuen 2,5-3,5 tuntia**

Lisävinkki aikatauluun: Mikäli rasteja on paljon, 8-10 kappaletta, alkaa oppilaiden keskittymiskyky herpaantua loppua kohti. Tämän voi helposti välttää pyytämällä koulua pakkamaan oppilaille nuotiolla syötävien makkaroiden lisäksi pienen välipalan, kuten sämpylän ja pillimehun, jotka voidaan nauttia rasteilla puolessa välissä rastirataa. Tapa on osoittautunut käytännössä helposti toimivaksi.

Tällöin sovitaan, että esimerkiksi neljän rastin jälkeen (rastinpitäjän kannalta katsottuna neljännen oppilasryhmän jälkeen) pidetään yhtä aikaa evästäuko. Aikataulusta vastaava huutaa tai kertoo VHF:n välityksellä että vaihdon sijaan pidetään nyt 15 minuutin evästäuko. Oppilasryhmä siis jää sille rastille, jonka ovat juuri käyneet läpi, ja jatkavat seuraavalle rastille vasta syötyään, kun aikataulusta vastaava ilmoittaa radan jatkuvan. Rastit jatkuvat normaalisti, ja viimeisen rastin jälkeen kokoonnutaan nuotiolle tavalliseen tapaan grillaamaan esimerkiksi makkaraa.

Mahdollinen välipala kannattaa ehdottomasti nauttia rasteilla, ei siirtyä välissä nuotiolle. Alle 8 rastin määrässä evästäukoa ei tarvitse pitää.

KUINKA KUTSUA KOULULAISET?

Toisin kuin metsästäjät usein kuvittelevat, kouluja ei ole vaikea saada mukaan eräaiheiseen teemapäivään. Päinvastoin, opettajat ottavat mielellään vastaan valmiiksi tehdyn ja ilmaiseksi tarjotun päiväohjelman. Lisäksi rastiaiheet on suunniteltu niin, että ne hyödyttävät kouluopetusta (esim. eläimet, jokamiehen oikeudet).

Soita koululle ja tarjoa erähenkistä ulkoilupäivää seuran majalla tai jossain muussa sopivassa paikassa koulun lähellä. Mikä tahansa lähimetsä käy, mutta vierailu majalla on usein hauska elämys ja koulun takapihaa paljon parempi paikka. Kerro opettajalle millainen päivä on tiedossa: luonto- ja erätietoutta sekä tekemistä rastiradan muodossa metsästysseuran tarjoamana.

Pyydä mukaan vain sen verran koululaisia, kuin rastinpitäjien määrä antaa myöten! Koko koulua ei tarvitse kerralla ahnehtia, parempi tapa voi olla esim. ottaa yksi luokka-aste vuosittain. Pienellä oppilasmäärällä rastinpito ei ole rasite vaan positiivinen elämys rastinpitäjillekin. **Paras ikäryhmä on 3.-luokasta ylöspäin** (noin 9-vuotiaasta alkaen), sillä pienet 1.-2.-luokkalaiset eivät välttämättä jaksaa kuunnella tietorasteja. Voit ottaa heitäkin, mutta harkiten. Pienimmät tarvitsisivat puuhastelupainotteisen päivän, joten varaa silloin useita tekemisarasteja. Rata sopii erittäin hyvin myös yläkouluikäisille.

Metsästäjien ei tarvitse huolehtia rastipäivänä muusta kuin radan pyörittämisestä, jätä suosiolla muu koulun ammattilaisille. Opettaja kyllä hoitaa informoimisen kodin suuntaan ja lasten paikalle järjestämisen. Sovi, että koulu järjestää oppilaille eväät (makkaraa, sämpylää tms.), se ei ole koulun keittiölle yleensä ongelma. On hyvä myös muistaa, että ulkoilupäivänä opettaja on aina vastuussa lasten turvallisuudesta. Seura tietysti järjestää radan ja erityisesti ammunnat mahdollisimman turvallisiksi, mutta on rauhoittavaa tietää, että oppilaiden mukana tulee aikuisia, jotka kantavat viimeisen vastuun.

RADAN SOVELTAMINEN

Tutustu ennakolta rastikohtaisiin ohjeisiin ja valitse omalle metsästysseurallesi parhaiten sopivat rastit. Rasteja voi tehdä itse lisää tai käyttää materiaalia hyväksi jossain aivan toisenlaisessa nuorisopäivässä - valikoi ja sovelta siis rasteja kuten parhaaksi seurallenne näet!

Kaikkia rasteja ei tarvitse käyttää, valikoida voi aikataulun, päivän teeman ja metsästysseuran erikoisosaamisen mukaan. Rasteja voi jakaa osiin, jos se paremmin sopii päivän teemaan.

Esimerkkinä muuntelumahdollisuuksista:

- Hirvieläimet → LAATIKOIDEN MUKAAN: hirvieläinrasti + erillinen hirvikolarirasti
- TAI erilliset lajirastit: hirvieläinrastin materiaaleista erikseen hirvirasti / peurarasti / kaurisrasti (kuhunkin voi ottaa rastin teemaan sopivan koiran)
- TAI yhdistettynä yksi laajempi hirvirasti: hirvieläinrastin hirvi-materiaali + kolarirastin materiaali + hirvikoirra samalla rastilla

Samalla tavoin pienpetorastin, kanalinturastin, jänisrastin ja riistanhoitorastin esittelytauluja voi käyttää useampaan yksittäisen lajin rastiin, tai yhdistellä esittelytauluja ja materiaaleja, kuten seuralle parhaiten sopii. (Palauta silti kaikki materiaali käytön jälkeen omiin laatikoihinsa!)

Rasteja voi myös keksiä lisää, tai valmiisiin rasteihin voi liittää uusia teemoja - **improvisoikaa vapaasti!** Uudenlaisen rastin pitäjäksi voi pyytää vaikkapa paikallisen suunnistusseuran, kennelinpitäjän tai puolustusvoimien edustajan. Kaikkia uusia ehdotuksia, kehittämisideoita ja huomautuksia otetaan myös mielellään vastaan!

PÄIVÄN ALOITUS JA LOPETUS

Koululaisvierailu metsästysseuran majalla kannattaa aloittaa ja lopettaa kokoamalla oppilaat ja rastinpitäjät esimerkiksi nuotion ympärille.

Aloitus:

- Esittele itsesi ja paikalla olevat rastinpitäjät
- Kerro missä ollaan: perusasiat seurasta (lyhyesti!), kuten perustamisvuosi, jäsenmäärä, millä alueella seura toimii ja mitä metsästystä harrastetaan
- Kerro mitä eläimiä alueella tavataan. Oppilailta voi myös kysyä mitä eläimiä he ovat nähneet.
- Päivän teeman pohjustus: yleisesti esimerkiksi mitä on riistanhoito tai minkälaisia eläimiä ovat riistaeläimet (teeman mukaan)
- Kerro päivän eteneminen: oppilaat kiertävät ryhmissä rastilta rastille esimerkiksi vastapäivään, rasteille varattu X minuuttia aikaa ja lopuksi kokoonnutaan yhdessä nuotiolle
- Oppilaat jaetaan ryhmiin ja kunkin rastinpitäjän mukaan annetaan yksi ryhmä - rastikierrros alkaa

Lopetus:

Nuotio tai grillipaikka on hyvä paikka syödä eväitä ja lopettaa päivä, sillä nuotio liittyy usein olennaisena osana ihmisten positiiviseen mielikuvaan eränkävinnistä. Nuotiolla istuminen yhdessä erämiesten kanssa makkaraa tai tikkupullaa paistaen voi olla lapselle koko päivän mieleenpainuvien elämys.

Nuotiolle voivat kaikki kokoontua yhdessä syömään ja rentoutumaan lopuksi. Samalla oppilailta ja opettajilta voi kysellä mikä oli hauskinta ja löytyisikö kehitettävää, sekä haluttaessa sopia opettajien kanssa yhteistyön jatkumisesta. Nuotiolla voi näyttää lapsille myös vaikkapa kiehisten tai pajupillien vuolemista, mutta rento yhdessäolo on pääasia.

Pyydä opettajaa kokoamaan lapset lopuksi kuulolle. Voit kysyä mitä erityisesti päivästä jäi mieleen ja mikä oli hauskinta. Kiitä kaikkia käynnistä ja toivota reipasta erämieltä jatkoon.

Nuotiolla voi paistaa makkaraa, tikkupullia, lettuja tai syödä muita koululta saatuja eväitä. Makkaran tai tikkupullien paisto on lapsille erityisen mukavaa, sillä silloin pääsee itse valmistamaan ruokaansa.

Tikkupullat

3 dl maitoa
50 g hiivaa
1/2 dl sokeria
1/2 tl suolaa
100 g margariinia tai voita sulatettuna
n. 9 dl vehnä jauhoja

1. Liuota hiiva kädenlämpöiseen maitoon.
2. Lisää sokeri, suola ja sula rasva.
3. Sekoita jauhot taikinaan hyvin vaivaten.
4. Anna taikinan kohota leiviniinan alla puolisen tuntia.
5. Leivo taikinasta ohuita nauhoja. Kääri nauhat paistotikkujen ympärille.
6. Kypsennä tikkupullat lähellä hiillosta käänellen vartaita, kunnes pullat ovat pinnalta kauniin ruskeita ja kypsiä.
7. Syö tikkupullat heti lämpiminä.

Tikkupullia voi halutessaan dipata kermavaahtoon ja hilloon. Hyla-tuotteiden valinta on kannattavaa (kermavaahto, pullien maito ja margariini).

RASTINPITÄJIEN OHJEISTAMINEN

Kouluvierailupäivän järjestelyssä on metsästysseuralla todennäköisesti yksi tai muutama vastuhenkilö. **Vastuhenkilö tutustuu rastikohtaisiin ohjeisiin jo ennakolta**, jotta hän voi valita sopivat rastit, rastinvetäjät, sijoittamispaikat ja tarvittavat materiaalit.

Kaikkien rastinpitäjien on hyvä kokoontua tutustumaan rataan jo ennen rastipäivää, esimerkiksi edellisenä iltana, jotta kukin voi valmistautua haluamallaan tavalla (otanko koiran? löytyykö täytettyjä eläimiä?). Päättäkää valmiiksi kuka pitää minkäkin rastin. Suunnitelkaa rastien paikat ja merkatkaa kierros maastoon valmiiksi. Kerro rastipäivän kulku ja aikataulu rastinpitäjille. Huolehdi myös siitä, että jokainen tietää mille rastille oppilaat lähetetään omalta rastilta. Mikäli tarpeen, sopikaa että jokainen ottaa VHF:n matkaan vaihtojen ilmoittamista varten.

Voitte sopia päivälle teeman, esimerkiksi riistanhoito on hyvä ja kouluille sopiva teema. Kaikilla rasteilla puhutaan siis riistanhoidon näkökulmasta; pienpetojen metsästys, riistanruokinta ja telkänpöntön rakentaminen ovat kaikki osa riistanhoitoa ja vastuullista metsästystä. Tappamisesta ja ampumisesta ei ole tarpeen puhua, mutta jos siitä tulee kysymyksiä, niin asiallisia vastauksia voi antaa esimerkiksi seuraavien näkökulmien pohjalta:

- Pienpetojen metsästäminen auttaa esim. linturiistan poikasia selviämään
- Metsästys pitää kannan kurissa, jotta yksilöt eivät kuole nälkään ja tauteihin
- Nykyinen metsänhoito lisää esimerkiksi hirvien määrää suhteettomasti, mistä seuraa ongelmia esim. liikenteessä
- Metsästäjät metsästävät riistaa ruuakseen aivan kuten luonnossa elävät pedotkin
- Useimmat saaliseläimet, kuten jänis, joutuvat joka tapauksessa jonkun saaliiksi, luonnoneläimet eivät kuole vanhuuteen
- Riistaruuat ovat aivan samanlaista lihaa kuin kaupasta ostettavatkin, mutta arvostetumpia ja maukkaampia

Rastinpitäjille voi toivottaa rentoa ja reipasta mieltä, koululaiset eivät pure. On hyvä pitää mielessä, että oppilaat ovat tulevaisuuden maanomistajia ja päättäjiä, ja hauska teemapäivä metsästysseuran majalla voi jättää tärkeän muiston. Kaikki eivät pidä metsästyksestä - eikä tarvitsekaan - mutta riistanhoidon ja eränkäynnin teemalla pidetty rastirata kannustaa parhaimmillaan provosoimattomasti nauttimaan eräasioista.

Muistuta, että rastilla tulee antaa metsästäjistä ja metsästyksestä vastuullinen kuva, rastinpitäjät ovat nyt harrastuksensa pr-henkilöitä.

Sopikaa tapaaminen rastipäivän aamuksi riittävän ajoissa, että kaikki ehtivät pystyttää oman rastinsa maastoon ennen oppilaiden tuloa.

Ja ei muuta kuin iloista rastinpitomieltä!